

Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Choroby genetycznie uwarunkowane

praca zbiorowa pod redakcją
Andrzeja Mackiewicza

Poznań 2020

Monografia recenzowana

Skład i łamanie
Beata Łakomiak

Korekta wydawnicza
Barbara Błażejczak

Projekt okładki
Bartłomiej Wąsiel

ISBN 978-83-7597-400-3

Copyright © Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań 2020

W publikacji zachowano oryginalne tytuły prac i zapis nazw genów

ul. Bukowska 70, 60-812 Poznań
www.wydawnictwo.ump.edu.pl

Ark. wyd. 22,6. Ark. druk. 30,1.
Format B5. Zam. nr 78/20.
Druk ukończono w lipcu 2020.

Szanowni Państwo,

oddajemy w Państwa ręce kolejny tom, już piąty, serii monografii naukowych gromadzących prace licencjackie absolwentów kierunku biotechnologia medyczna na Wydziale Lekarskim II Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. W roku 2019 tematem wiodącym prac licencjackich są **choroby genetycznie uwarunkowane** – stąd tytuł monografii. Prace licencjackie przygotowane przez poszczególnych absolwentów stanowią oddzielne rozdziały publikacji. Ich przygotowanie było nadzorowane i wstępnie recenzowane przez opiekunów naukowych reprezentujących jednostki Uczelni, Panią Profesor Marię Iskrę, obecnie Dziekana Wydziału Medycznego, oraz wybranych recenzentów.

Kolejny już temat wiodący jest bardzo aktualny i wciąż się rozwija w związku z intensywnym postępowaniem biotechnologii i genetyki, z rozwojem technik i technologii badawczych, a także z lepszym zrozumieniem patomechanizmów powyższych chorób. Wydanie składa się z siedemnastu rozdziałów dotyczących różnych aspektów metodologicznych, diagnostycznych i terapeutycznych chorób o podłożu genetycznym. Spektrum powyższych chorób rozszerza się, poza dotychczas znane, o choroby nowotworowe, które obecnie przynależą do tej grupy schorzeń. Przeważające prace związane są z nowoczesnymi metodami diagnostycznymi i terapeutycznymi chorób o podłożu genetycznym, dotyczą powiązań zmian genetycznych z postacią oraz przebiegiem chorób o podłożu immunologicznym, zapalnym czy degeneracyjnym, a także opisują podłoże genetyczne chorób nowotworowych, takich jak rak płuca, nowotwory regionów głowy i szyi, układu moczowego i płciowego, rak piersi, czerniak, nowotwory ośrodkowego układu nerwowego. Ponadto przedstawiono zespoły nowotworów występujących rodzinnie, związanych z mutacjami poszczególnych genów.

Walorem prezentowanej monografii, poza tym, że stanowi ona zbiór dorobku studentów całego rocznika i charakteryzuje się spójnością i aktualnością tematyczną, jest fakt, iż będzie ona przydatnym podręcznikiem dla następnych roczników studentów biotechnologii medycznej, medycyny czy farmacji. Finalnie zbiór prac licencjackich pozostanie dowodem dobrze wykonanych zadań naukowo-dydaktycznych zarówno przez studentów, jak i przez nauczycieli. Niech również dobrze służy kolejnym rocznikom biotechnologów medycznych.

Andrzej Mackiewicz

Poznań 2020 r.

Spis treści

Antonina Bielicka

Genetyczne podłoże immunogenności nowotworów na przykładzie czerniaka

1. Nowotwory	17
1.1. Definicja nowotworów	20
1.2. Kancerogeneza i czynniki rakotwórcze	20
1.3. Cechy komórki nowotworowej	20
1.4. Podział nowotworów	21
2. Immunogenność nowotworów	22
2.1. Czym jest immunogenność?	22
2.2. Immunoedycja nowotworów	23
2.3. Odpowiedź immunologiczna na nowotwór	24
3. Czerniak złośliwy (łac. <i>melanoma malignum</i>)	25
3.1. Definicja czerniaka	25
3.2. Immunogenność czerniaka	25
3.3. Antygeny czerniakowe	26
3.4. Neoantygeny czerniakowe	28
4. Immunoterapie wykorzystujące genetyczną immunogenność czerniaka	29
5. Podsumowanie	30
6. Piśmiennictwo	31

Małgorzata Czernecka

Genetyczne skłonności (predyspozycje) rozwoju pierwotnych nowotworów u nosicieli mutacji *TP53* (Li-Fraumeni)

1. Wstęp	35
1.1. Definicja i podział nowotworów	38
1.2. Epidemiologia	38
1.3. Cechy komórek nowotworowych	39
1.4. Proces transformacji nowotworowej	40
2. Gen <i>TP53</i>	41
3. Białko p53	42
4. Modyfikatory genów	42
4.1. Polimorfizm genów <i>MDM2</i> i <i>MDMX</i>	42
4.2. Długość telomerów	43
4.3. Polimorfizmy pojedynczego nukleotydu	44
4.4. Regiony DNA o dużej zmienności	44
5. Zespół Li-Fraumeni	44
5.1. Nowotwory piersi	45
5.2. Mięsaki	46
5.3. Rak kory nadnerczy	46
5.4. Guzy mózgu	46
6. Diagnostyka oraz leczenie	47
7. Podsumowanie	48
8. Piśmiennictwo	48

Maria Dziuba

Ciężkie złożone niedobory odporności – defekty genetyczne i fenotypy immunologiczne	51
1. Charakterystyka ciężkich złożonych niedoborów odporności	53
1.1. Podstawy molekularne schorzenia	53
1.2. Klasyczna klasyfikacja SCID	54
2. Defekty genetyczne oraz fenotypy immunologiczne	54
2.1. Fenotyp T-, B+ NK-	54
2.1.1. <i>IL2RG (CD132)</i>	55
2.1.2. <i>JAK3</i>	56
2.1.3. <i>PNP</i>	56
2.2. Fenotyp T-, B+, NK+	57
2.2.1. <i>IL7Rα</i>	57
2.3. Defekt TCR	57
2.3.1. <i>PTPRC</i>	58
2.3.2. <i>CD3</i>	58
2.3.3. <i>CORO1A</i>	58
2.4. Anomalie związane z grasnicą	59
2.4.1. <i>FOXP1</i>	59
2.5. Fenotyp T-, B- NK+	59
2.6. Rekombinacja V(D)J	60
2.6.1. <i>RAG1/RAG2</i>	61
2.6.2. <i>DCLRE1C – Artemis</i>	61
2.6.3. <i>LIG4</i>	62
2.6.4. <i>NHEJ</i>	62
2.6.5. <i>PRKDC</i>	62
2.7. Fenotyp T-, B- NK-	62
2.7.1. <i>ADA</i>	63
2.7.2. <i>AK2</i>	63
3. Diagnostyka	64
4. Leczenie ciężkich złożonych niedoborów odporności	65
5. Podsumowanie	67
6. Piśmiennictwo	67

Kacper Józwiak

Czynniki genetyczne w astmie wieku dziecięcego	73
1. Wstęp	75
2. Patogeneza, przebieg i leczenie astmy	75
2.1. Podłoże choroby	75
2.2. Przebieg astmy u dzieci	76
2.3. Leczenie	76
2.4. Czynniki ryzyka astmy	78
2.4.1. Główne czynniki ryzyka zachorowania na astmę	78
2.4.2. Rola czynników genetycznych w astmie	78
3. Wybrane czynniki genetyczne w astmie wieku dziecięcego	79
3.1. Rola genu <i>ORMDL3</i> w rozwoju astmy	79
3.2. Polimorfizmy w genie <i>ADAM33</i>	79
3.3. Polimorfizm genu <i>CTLA4</i>	80

3.4. Polimorfizmy genów <i>DAD1</i> i <i>OXA1L</i>	81
3.5. Polimorfizm interleukiny 1 β	81
3.6. Warianty genu kodującego interleukinę 8	82
3.7. Polimorfizmy genu <i>PCDH-1</i>	82
3.8. Polimorfizm w genie <i>CDHR3</i>	83
4. Podsumowanie i wnioski	83
5. Piśmiennictwo	83

Kacper Kamiński

Predyspozycje genetyczne w rozwoju raka piersi	87
1. Wstęp	91
2. Patofizjologia raka piersi	92
2.1. Zmiany w funkcjonowaniu komórki zachodzące w procesie nowotworzenia	92
2.2. Utrzymanie sygnału do proliferacji i nieśmiertelność replikacyjna	92
2.3. Unikanie działania apoptozy i supresorów wzrostu	92
2.4. Indukcja angiogenezy	93
2.5. Metastaza	93
2.6. Zmieniony metabolizm komórki	93
2.7. Obrona przed układem odpornościowym	94
3. Ścieżki molekularne najczęściej zaburzone w raku piersi	94
4. Szlak sygnałowy PI3K-AKT	95
5. Szlak sygnałowy MAPK/ERK	96
6. Nowotworowe markery genetyczne	97
6.1. BRCA1	97
6.2. BRCA2	98
6.3. PTEN	99
6.4. TP53	99
6.5. HER2	100
6.6. ATM	101
6.7. CHEK2	101
7. Diagnostyka	102
8. Podsumowanie	103
9. Piśmiennictwo	103

Oliwia Koteluk

Czynniki genetyczne w rozwoju niedrobnokomórkowego raka płuca	107
1. Wstęp	109
1.1. Podział nowotworów	109
1.2. Powstawanie nowotworu	109
1.3. Cechy komórki nowotworowej	110
1.4. Genetyka w rozwoju nowotworów	110
1.5. Badanie asocjacyjne w skali genomu (ang. <i>genome-wide association study</i> – GWAS)	111
2. Rak płuca	112
2.1. Czynniki ryzyka	112
2.2. Podział raków płuca	112
2.3. Leczenie niedrobnokomórkowego raka płuca	113

3. Czynniki genetyczne w rozwoju niedrobnokomórkowego raka płuca	113
3.1. EGFR (ang. <i>epidermal growth factor receptor</i>)	113
3.2. ALK (ang. <i>anaplastic lymphoma kinase</i>)	114
3.3. KRAS (ang. <i>Kirsten rat sarcoma viral oncogene homolog</i>)	115
3.4. FGFR (ang. <i>fibroblast growth factor receptor</i>)	116
3.5. MET (ang. <i>MET proto-oncogene, receptor tyrosine kinase</i>)	117
3.6. ROS1 (ang. <i>ROS proto-oncogene 1, receptor tyrosine kinase</i>)	118
3.7. PIK3CA (ang. <i>phosphatidylinositol-4,5-bisphosphate 3-kinase catalytic subunit alpha</i>)	119
3.8. NTRK (ang. <i>neurotrophic receptor tyrosine kinase</i>)	120
4. Podsumowanie	121
5. Piśmiennictwo	123

Żaneta Lemańska

Mukowiscydoza – rola genów modyfikujących przebieg choroby	127
1. Wstęp	129
1.1. Mukowiscydoza – informacje ogólne	129
1.2. Gen <i>CFTR</i>	129
1.2.1. Klasyfikacja mutacji genu <i>CFTR</i>	130
2. Geny modyfikujące przebieg choroby	131
2.1. Wykrywanie genów modyfikujących	131
2.2. Geny modyfikujące a choroba płuc w mukowiscydozie	132
2.3. Przykłady genów modyfikujących przebieg mukowiscydozy	133
2.3.1. Transformujący czynnik wzrostu beta 1 (TGFβ1)	133
2.3.2. Interleukina 8 (IL-8)	134
2.3.3. Interleukina 10 (IL-10)	134
2.3.4. Czynn timer martwicy nowotworów alfa (TNFα)	134
2.3.5. Lektyna wiążąca mannozę (MBL)	135
2.3.6. Syntaza tlenu azotu (NOS)	136
2.3.7. Alfa 1-antytrypsyna (AAT)	137
2.3.8. <i>SLC26A9</i>	138
3. Korzyści wynikające z badań nad genami modyfikującymi	139
3.1. Nabłonkowy kanał sodowy jako cel dla terapii w mukowiscydozie	139
3.2. Gen <i>EHF</i> jako cel dla terapii w mukowiscydozie	141
3.3. Genotyp <i>ADRB2</i> a odpowiedź na leki rozszerzające oskrzela	141
4. Podsumowanie	142
5. Piśmiennictwo	143

Wojciech Łosiewski

Zastosowanie systemu CRISPR/Cas9 w terapii nowotworów	147
1. Wstęp	150
2. Technologia CRISPR/Cas9	150
2.1. Mechanizm działania systemu CRISPR/Cas9	150
2.2. Zastosowanie CRISPR/Cas9 w modyfikacji genomu i regulacji ekspresji genów	153
3. CRISPR/Cas9 w porównaniu do innych sposobów modyfikacji genomu	154
3.1. Mechanizm działania innych technik modyfikacji genomu	154
3.2. Zastosowania ZFN i TALEN w porównaniu z CRISPR/Cas9	155

4. Sposoby dostarczania CRISPR/Cas9 do zastosowań terapeutycznych	157
4.1. Metody wirusowe	157
4.2. Metody niewirusowe	158
5. Dotychczasowe osiągnięcia CRISPR/Cas9 w terapii nowotworów	159
5.1. CRISPR/Cas9 w bibliotekach do screeningu cech komórek nowotworowych	159
5.2. Zastosowanie CRISPR/Cas9 do ingerencji w genom komórek nowotworowych	161
5.3. CRISPR/Cas9 w immunoterapii CAR-T	162
5.4. CRISPR/Cas9 w tworzeniu wirusów onkolitycznych	163
6. Podsumowanie	164
7. Piśmiennictwo	166

Sara Molenda

Znaczenie długości telomerów w wybranych chorobach związanych

z wiekiem	169
1. Wstęp	172
2. Chromosomy, telomery, telomeraza – budowa i funkcje	172
2.1. Budowa chromosomów	172
2.2. Telomery	173
2.3. Skracanie telomerów	174
2.4. Telomeraza	175
3. Skracanie telomerów w chorobach człowieka	176
3.1. Choroba zwyrodnieniowa stawów	176
3.2. Choroby sercowo-naczyniowe	179
3.3. Choroba Alzheimera	180
4. Badanie długości telomerów	182
4.1. Analiza długości terminalnych fragmentów restrykcyjnych (TRF)	182
4.2. Łańcuchowa reakcja polimerazy (PCR)	182
4.3. Analiza długości pojedynczych telomerów (STELA)	183
4.4. Ilościowa fluorescencyjna hybrydyzacja <i>in situ</i> (Q-FISH)	183
4.5. Przepływowa fluorescencyjna hybrydyzacja <i>in situ</i> (Flow-FISH)	184
5. Podsumowanie	185
6. Piśmiennictwo	185

Joanna Nowakowska

Rola podłoża genetycznego w stwardnieniu rozsianym	189
1. Wstęp	192
2. Mechanizm powstawania choroby	192
2.1. Charakterystyka kliniczna	192
2.2. Dwie przeciwstawne hipotezy	193
2.3. Odpowiedź immunologiczna nieswoista (wrodzona)	194
2.4. Odpowiedź immunologiczna swoista (nabyta)	195
3. Geny i polimorfizmy pojedynczego nukleotydu predisponujące do rozwoju MS	197
3.1. <i>NR1H3</i>	198
3.2. <i>PLP1</i>	198
3.3. <i>CYP2R1</i>	199
3.4. <i>HLA-DRB1</i>	199
4. Biomarkery w MS	200

5. Podsumowanie	202
6. Piśmiennictwo	203

Anna Olechnowicz

Rola mutacji von Hippel-Lindau w powstawaniu nowotworów układu moczowego

1. Wstęp	210
2. Nowotwory i ich charakterystyka	210
3. Choroba von Hippel-Lindau	212
4. Gen i białko von Hippel-Lindau	214
5. Raki nerkowokomórkowe	216
6. Guzy chromochłonne i przyzwojaki	219
7. Podsumowanie	220
8. Piśmiennictwo	220

Mikołaj Smolibowski

Zastosowanie metody CRISPR/Cas9 w leczeniu dystrofii mięśniowej Duchenne'a

1. Wstęp	226
2. Dystrofie mięśniowe	226
2.1. Dystrofina (DMD)	227
2.2. Dystrofia mięśniowa Duchenne'a (DMD)	228
2.3. Dystrofia mięśniowa Beckera (DMB)	229
3. Dotychczasowe terapie opracowane w celu próby leczenia dystrofii mięśniowej Duchenne'a	229
3.1. Leki steroidowe	229
3.2. Pominięcie eksonu z wykorzystaniem antysensownych oligonukleotydów (ang. <i>antisense oligonucleotide</i> – AON)	230
3.3. Supresja przedwczesnego kodonu STOP	231
3.4. Zamiana genu (ang. <i>gene replacement</i>)	232
3.5. Ograniczenia i problemy aktualnie opracowywanych terapii	233
4. Technologia CRISPR/Cas9	234
4.1. Metody stosowane w terapii genowej	234
4.1.1. Naprawy pęknięć nici DNA	235
4.2. CRISPR/Cas	235
4.3. Typy systemu CRISPR	236
4.4. Wykorzystanie i metody dostarczania systemu CRISPR/Cas9	236
4.5. Efekt <i>off-target</i> i modyfikacje systemu CRISPR/Cas9	237
5. Zastosowanie CRISPR/Cas9 w leczeniu dystrofii mięśniowej Duchenne'a	239
5.1. <i>Exon skipping/deletion</i> (pominięciem/usunięciem eksonu)	239
5.2. <i>Exon reframing</i> (przemodelowanie eksonu)	240
5.3. <i>Exon knock-in</i> (wprowadzenie eksonu)	240
5.4. Edycja zasad azotowych	241
5.5. Regulacja ekspresji utrofiny	242
6. Podsumowanie	243
7. Piśmiennictwo	244

Joanna Sobocińska

Diagnostyka mutacji w genach MLH1/MSH2/MSH6/EPCAM i ich znaczenie w przebiegu leczenia i opieki pacjentów oraz ich rodzin z zespołem Lyncha .....

249	
1. Wstęp	251
2. Zespół Lyncha	251
2.1. Zespół Lyncha I	252
2.2. Zespół Lyncha II	252
3. Funkcje i mutacje w genach odpowiedzialnych za naprawę DNA	253
3.1. MSH2	255
3.2. MLH1	257
3.3. MSH6	258
3.4. EPCAM	259
4. Diagnostyka zespołu Lyncha	259
4.1. Diagnostyka kliniczna i genetyczna	260
4.2. Przesiewowe badania genetyczne	262
4.3. Szczegółowe badania genetyczne – badania molekularne	266
5. Opieka nad pacjentami z zespołem Lyncha i ich rodzinami oraz przebieg leczenia chorych	272
5.1. Badania przesiewowe, profilaktyka i leczenie	272
6. Podsumowanie	273
7. Piśmiennictwo	274

Zuzanna Stefaniak

Czynniki genetyczne w autoimmunologicznym zapaleniu tarczycy	281
1. Wstęp	283
2. Choroby powiązane z AITD	283
3. Charakterystyka autoimmunologicznego zapalenia tarczycy Hashimoto	284
4. Geny związane z antygenami tarczycowymi	285
4.1. Tyreoglobulina (Tg)	286
4.2. Peroksydaza tarczycowa (TPO)	287
5. Geny związane z hormonami tarczycy	288
5.1. Hormony tarczycowe	288
5.2. Hormon tyreotropowy (TSH)	289
6. Geny związane z układem HLA	291
6.1. Klasy I	291
6.2. Klasy II	291
7. Geny związane z funkcją układu immunologicznego	292
8. Geny związane z funkcją tarczycy	294
9. Podsumowanie	295
10. Piśmiennictwo	295

Adrian Wartecki

Sekwencjonowanie następnej generacji jako nowoczesne narzędzie w diagnostyce genetycznej chorób nowotworowych	299
1. Wstęp	301
1.1. Początki sekwencjonowania	301

1.2. Projekt Poznania Ludzkiego Genomu	301
1.3. Atlas Genomu Raka	302
1.4. Nowa era sekwencjonowania	303
2. Sekwencjonowanie nowej generacji	303
2.1. Rodzaje materiału do sekwencjonowania	303
2.2. Technologia sekwencjonowania	304
2.2.1. Przygotowanie biblioteki	305
2.2.2. Amplifikacja materiału	306
2.2.3. Sekwencjonowanie	306
2.2.4. Analiza danych	307
2.3. Zalety i wady NGS	310
3. Medycyna spersonalizowana	311
3.1. Techniki sekwencjonowania	311
3.2. Monitorowanie postępu choroby	312
3.3. Sekwencjonowanie a terapie celowane	314
4. Podsumowanie	315
5. Piśmiennictwo	316

Barbara Źarska

Diagnostyka mutacji w genie BRAF i ich znaczenie w przebiegu leczenia i opieki pacjentów z czerniakiem złośliwym	321
1. Wstęp	323
1.1. Personalizacja medycyny	323
2. Czerniak złośliwy i podłoże molekularne choroby	323
2.1. Charakterystyka czerniaka złośliwego	323
2.2. Charakterystyka genu oraz białka BRAF	325
2.3. Mutacje w genie BRAF	326
3. Metody wykrywania mutacji w genie BRAF u pacjentów z czerniakiem złośliwym	329
3.1. Metody oparte na reakcji łańcuchowej polimerazy (PCR)	329
3.2. Metody immunohistochemiczne	331
3.3. Metody sekwencjonowania	333
3.4. Płynna biopsja	334
4. Terapie celowane w leczeniu czerniaka złośliwego u pacjentów z mutacją genu BRAF V600E	335
4.1. Wemurafenib i inne leki związane z BRAF	336
4.2. DFMO	337
4.3. FA-GNR-siBRAF	338
5. Podsumowanie	339
6. Piśmiennictwo	340

Weronika Klawiter

Udział miRNA w regulacji wybranych chorób uwarunkowanych genetycznie	345
1. Wstęp	347
1.1. Odkrycie miRNA2	347
2. Biogeneza mikroRNA	348
2.1. Mechanizmy i czynniki mające wpływ na ekspresję miRNA	349

3. Mechanizm działania miRNA	350
3.1. Regulacja naprawy DNA przez miRNA	350
4. Znaczenie miRNA w patofizjologii chorób ludzkich	352
4.1. Rodzaje mutacji mikroRNA wpływające na patogenezę zaburzeń genetycznych u ludzi	352
4.2. Mutacje wpływające przede wszystkim na miRNA	353
4.3. Badanie miRNA biorących udział w patogenezie	353
4.4. Krążące miRNA jako biomarkery	354
5. MikroRNA w chorobach neurorozwojowych	354
5.1. Udział mikroRNA w zespole Downa	355
5.2. Udział mikroRNA w zespole łamliwego chromosomu X	356
5.3. Udział mikroRNA w chorobie Alzheimera	357
6. MikroRNA w chorobach serca	357
7. MikroRNA w nowotworach	358
8. MikroRNA w chorobach zapalnych	358
9. Podsumowanie	359
10. Piśmiennictwo	359